

Warszawa, dnia 25 kwietnia 2023 r.

Stanowisko

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

dotyczące zgodności z prawem i zasadami etyki zawodowej pełnienia przez radcę prawnego funkcji w organach fundacji rodzinnej oraz świadczenia pomocy prawnej jednocześnie na rzecz spółki z o.o. i fundacji rodzinnej będącej jej jedynym wspólnikiem

I. Przedmiot sprawy

Przedmiotem sprawy są zagadnienia wyrażone przez Wnioskodawcę w następujących pytaniach:

1. czy radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może zostać członkiem zarządu fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki (przy czym radca prawny nie jest wspólnikiem tej spółki ani nie jest beneficjentem w fundacji rodzinnej)?
2. czy radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może jednocześnie prowadzić obsługę prawną fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki (przy czym radca prawny nie jest członkiem zarządu fundacji rodzinnej, nie jest wspólnikiem tej spółki ani nie jest beneficjentem w fundacji rodzinnej)?
3. czy radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może jednocześnie być członkiem rady nadzorczej fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki (przy czym radca prawny nie jest członkiem zarządu fundacji rodzinnej ani nie prowadzi obsługi prawnej tej fundacji oraz radca prawny nie jest wspólnikiem tej spółki ani nie jest beneficjentem w fundacji rodzinnej)?

II. Źródła prawa i materiały wykorzystane do zajęcia stanowiska

Dla przedstawienia stanowiska w sprawie oparto się na następujących przepisach:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
- 2) Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych („u.r.p.”);
- 3) Kodeks Etyki Radcy Prawnego – Załącznik do Uchwały Nr 884/XI//2014 Prezydium Krajowej Rady Radców Prawnych z dnia 7 lutego 2023 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Kodeksu Etyki Radcy Prawnego uwzględniającego zmiany wprowadzone uchwałą nr 1/2022 Krajowego Zjazdu Radców Prawnych z dnia 8 lipca 2022 r. w sprawie zmiany Kodeksu Etyki Radcy Prawnego („KERP”);
- 4) Ustawa z dnia 15 września 2000 r. – Kodeks spółek handlowych („K.s.h.”);
- 5) Ustawa z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz.U. 2023 r. Poz. 326).

Dla ustalenia stanu faktycznego wykorzystano zapytanie Wnioskodawcy powołane na wstępie niniejszego stanowiska.

III. Analiza zagadnienia

Formułując pytanie nr 1, Wnioskodawca wyraża pogląd, że nie ma przeszkód, aby radca prawny został członkiem zarządu fundacji rodzinnej, skoro fundację tę i obsługiwaną przezeń spółkę z o.o. łączy wspólny interes gospodarczy. Radca prawny zostałby bowiem członkiem zarządu fundacji rodzinnej, a nie członkiem zarządu spółki z o.o., którą obsługuje. Byłby więc członkiem zarządu odrębnego podmiotu prawnego jakim jest fundacja rodzinna. Wnioskodawca wskazuje, że Komisja Etyki i Wykonywania Zawodu KRRP („Komisja”) akceptowała takie rozwiązanie w podobnych stanach faktycznych, np. w stanowisku z dnia 12 sierpnia 2019 r. (sk-12.08.2019-jk) oraz w stanowisku z dnia 31 lipca 2017 r. (sk-31.07.2017-jk), powołując się na brak przepisu zakazującego radcy prawnemu pełnienia funkcji członka zarządu spółki z o.o. Skoro nie ma takiego zakazu, to – zdaniem Wnioskodawcy – tym bardziej nie ma przeszkód, aby radca prawny pełnił funkcję członka zarządu fundacji rodzinnej.

Ustosunkowując się do powyższego zagadnienia, Komisja stwierdza, że zasadniczo zgadza się z Wnioskodawcą, iż co do zasady brak jest zakazu łączenia funkcji radcy prawnego w spółce z o.o. z funkcją członka zarządu takiej spółki, i może to być argumentem przemawiającym za tezą, że radca prawny może być członkiem zarządu fundacji rodzinnej będącej (jedynym) współnikiem takiej spółki. W przypadku zamiaru łączenia funkcji radcy prawnego w spółce z o.o. z funkcją członka zarządu tej spółki należy jednak uwzględnić nie tylko brak generalnego zakazu łączenia obu funkcji na gruncie przepisów Kodeksu spółek handlowych, ale również wymagania stawiane radcy prawnemu w szczególności przez przepisy ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych oraz Kodeks Etyki Radcy Prawnego. W szczególności radca prawny rozważając pełnienie obu funkcji powinien mieć na uwadze, czy nie będzie to skutkowało zagrożeniem dla niezależności przy wykonywaniu zawodu, czy też zagrożeniem wystąpienia konfliktu między pełnieniem obu funkcji, uwzględniając ich różny zakres przedmiotowy i specyfikę ich pełnienia oraz regulacje ich dotyczące i konkretne okoliczności faktyczne.

Komisja chce jednak podkreślić, że również w takiej sytuacji radca prawny powinien rozważyć, czy w okolicznościach danego przypadku połączenie obu funkcji będzie rzetelnym i uczciwym wykonywaniem zawodu radcy prawnego zgodnie z zasadami wynikającymi z ustaw, dobrych obyczajów i etyki zawodowej (art. 6 KERP).

W stanowisku z dnia 31 lipca 2017 r. (sk-31.07.2017-jk) Komisja wskazała, że niezależność w związku ze świadczeniem pomocy prawnej jest jedną z podstawowych wartości zawodu radcy prawnego i że ma ogromne znaczenie tak z punktu widzenia ochrony konstytucyjnych praw i wolności obywatelskich, jak i prawidłowego funkcjonowania całego wymiaru sprawiedliwości, którego elementem jest zawód radcy prawnego jako zawód zaufania publicznego (art. 17 ust. 1 Konstytucji RP); osoba wykonująca zawód radcy prawnego nie może podlegać żadnym wpływom, w tym także związanym z jego ekonomicznymi czy finansowymi powiązaniem z innymi podmiotami, nie może również ulegać naciskom oraz ingerencjom z zewnątrz bez względu na osoby próbujące wpływać na radcę prawnego lub na powody takich oddziaływań (*vide* art. 7 KERP), gdyż stanowisko zajmowane w sprawie przez radcę prawnego powinno być wynikiem wyłącznie jego poglądów (tak T. Scheffler /red./ Kodeks Etyki Radcy Prawnego. Komentarz, Wyd. 2, Warszawa 2017, Legalis). Wiąże się to z obowiązkiem unikania przez radcę prawnego konfliktu interesów (art. 10, art. 26a-30a

KERP), co właśnie służy zapewnieniu niezależności, a także dochowaniu tajemnicy zawodowej oraz lojalności wobec klienta.

Chociaż więc brak formalnych przeszkód, które z założenia wykluczałyby objęcie przez radcę prawnego funkcji członka zarządu fundacji rodzinnej będącej (jedynym) współnikiem spółki z o.o. obsługiwanej prawnie przez tego radcę prawnego, to jednak w konkretnym przypadku może się zdarzyć, że objęcie takiej funkcji będzie prowadziło do ograniczenia niezależności radcy prawnego, zagrożenia dla tajemnicy zawodowej lub wystąpienia konfliktu interesów. Ryzyko takie zaistnieje np. wówczas, gdy radca prawny reprezentując fundację (jako członek jej zarządu) występującą na zgromadzeniu współników spółki z o.o. jako jej (jedyny) współnik, będzie podejmował pewne decyzje w stosunku do zarządu tej spółki działającej jako zleceniodawca tego radcy prawnego w ramach pomocy prawnej świadczonej przez niego spółce; równocześnie bowiem zgromadzenie współników kontroluje zarząd spółki, który to zarząd kontroluje radcę prawnego obsługującego tę spółkę. W przypadku zaistnienia takiego konfliktu radca prawny powinien odmówić świadczenia pomocy prawnej (art. 30a ust. 1 KERP), a jeżeli konflikt interesów ujawni się w czasie świadczenia pomocy prawnej w danej sprawie – obowiązany jest z niej zrezygnować, a w szczególności wypowiedzieć pełnomocnictwo wszystkim klientom, których dotyczy konflikt interesów (art. 30a ust. 2 KERP). Uzyskanie (pisemnej) zgody od beneficjentów fundacji rodzinnej i zarządu spółki z o.o. niczego w tej sytuacji nie zmienia – z jednej strony zgoda taka nie jest konieczna dla dopuszczalności objęcia i pełnienia funkcji członka zarządu fundacji rodzinnej, a z drugiej strony nie zwalnia z konieczności przestrzegania wskazanych powyżej zasad wykonywania zawodu radcy prawnego i odmówienia lub rezygnacji ze świadczenia pomocy prawnej, gdy zajdzie taka potrzeba.

Formułując pytanie nr 2, Wnioskodawca wyraża pogląd, że nie ma przeszkód, aby radca prawny jednocześnie prowadził obsługę prawną spółki z o.o. i fundacji rodzinnej będącej jej (jedynym) współnikiem, skoro spółkę i fundację łączy wspólny interes gospodarczy. Wnioskodawca wskazuje, że Komisja akceptowała takie rozwiązanie w podobnych stanach faktycznych, np. w stanowisku z dnia 24 września 2020 r. (sk-24.09.2020-tg) oraz w stanowisku z dnia 12 sierpnia 2019 r. (sk-19.08.2019-jk), przyznając jednak, że przy czynnościach, gdzie może wystąpić konflikt interesów (np. umowa między tymi samymi stronami) radca prawny powinien wyłączyć się ze sprawy.

Ustosunkowując się do powyższego zagadnienia, Komisja stwierdza, że zgadza się z Wnioskodawcą, iż nie ma ogólnego zakazu prowadzenia obsługi prawnej obu tych podmiotów na podstawie dwóch odrębnych umów.

W stanowisku z dnia 12 sierpnia 2019 r. (sk-12.08.2019-jk) Komisja uznała, że w świetle przepisów KERP dotyczących konfliktu interesów (art. 26, art. 28, art. 29) brak jest przesłanek do stwierdzenia, iż istnieje jakiegokolwiek ograniczenie ogólne w możliwości zawierania przez radcę prawnego umowy o obsługę prawną ze spółką kapitałową, w której 100% udziałów posiada inny podmiot, z którym ten sam radca prawny jest związany umową o stałą obsługę prawną. Samo wykonywanie bieżącej obsługi prawnej jednocześnie na rzecz obu tych podmiotów nie świadczy bowiem o ryzyku naruszenia tajemnicy zawodowej czy o istnieniu sprzeczności interesów obu podmiotów, które miałyby wynikać z samego faktu świadczenia pomocy prawnej, w szczególności gdy dotyczy to stosunków prawnych z podmiotami trzecimi.

Zarazem jednak z przepisów tych wynika zakaz świadczenia przez radcę prawnego pomocy prawnej, ale tylko w ściśle określonych sytuacjach, skutkujących uchybieniem zasadom wykonywania zawodu radcy prawnego. Jednoczesne świadczenie pomocy prawnej na rzecz tych samych podmiotów prawnych może mianowicie prowadzić do ryzyka naruszenia tajemnicy zawodowej, ograniczenia niezależności radcy prawnego i jego lojalności wobec klienta, a także zaistnienia konfliktu interesów klientów tego radcy prawnego. Komisja wskazywała już w wyżej wymienionym stanowisku, że do ryzyka naruszenia tajemnicy zawodowej i do zaistnienia konfliktu interesów podmiotów obsługiwanych przez tego samego radcę prawnego siłą rzeczy dochodzi wówczas, gdy podmioty te są stronami tego samego stosunku prawnego, np. umowy. Ryzyka tego można uniknąć w ten sposób, że radca prawny wyłączy się od świadczenia pomocy prawnej w takiej sprawie.

Konieczność wyłączenia się przez radcę prawnego z prowadzenia danej sprawy lub ze świadczenia pomocy prawnej w konkretnej sprawie w warunkach występowania ryzyka zagrożenia naruszenia podstawowych zasad i wartości zawodu radcy prawnego takich jak zasada lojalności, zasada unikania konfliktu interesów, obowiązek zachowania tajemnicy zawodowej oraz zasada niezależności została przez Komisję potwierdzona w stanowisku z dnia 24 września 2020 r. (sk-24.09.2020-tg).

Formułując pytanie nr 3, Wnioskodawca wyraża pogląd, że radca prawny może być członkiem rady nadzorczej fundacji rodzinnej, gdyż jest to podmiot odrębny od spółki z o.o. obsługiwanej prawnie przez tego radcę prawnego, a do takiej sytuacji nie stosuje się art. 214 K.s.h.

Ustosunkowując się do powyższego zagadnienia, Komisja stwierdza, że brak przepisu z założenia zakazującego pełnienia przez radcę prawnego funkcji członka rady nadzorczej w podmiocie odrębnym prawnie od spółki z o.o., w której ten radca prawny jest zatrudniony (art. 214 K.s.h.) nie jest równoznaczny z bezwarunkową (nieuzależnioną od żadnych innych przesłanek) dopuszczalnością pełnienia przez radcę prawnego tej funkcji.

W związku z tym zacząć trzeba od ogólnego spostrzeżenia, że u podstaw zakazu łączenia zatrudnienia w spółce z o.o. w charakterze radcy prawnego z pełnieniem funkcji członka rady nadzorczej tej spółki leży postulat unikania sytuacji, w której osoba wykonująca czynności „kierownicze” w zakresie zarządzania spółką lub osoba bezpośrednio niej podlegała (jaką jest radca prawny) byłaby jednocześnie członkiem organu wykonującego w stosunku do tych czynności funkcje nadzorcze. Wykonywany w takich okolicznościach nadzór może być bowiem wadliwy, gdy nadzorujący zależny jest od nadzorowanego. Komisja dostrzega możliwość zaistnienia takiego ryzyka w sytuacji, gdy radca prawny z racji pełnienia funkcji w radzie nadzorczej fundacji nadzorowałby osobę pełniącą funkcję członka zarządu fundacji, która to osoba z tego tytułu zasiadałaby w (jednoosobowym) zgromadzeniu wspólników spółki mającym (oczywiście tylko pośredni) wpływ na nadzór nad tym obsługującym spółkę radcą prawnym. Wobec tego, z uwagi na brak formalnego zakazu (art. 214 K.s.h. nie może tu znaleźć bezpośredniego zastosowania), należy z osobna dla każdego konkretnego przypadku dokonywać oceny ewentualnej wadliwości, a w konsekwencji niedopuszczalności nadzoru sprawowanego w okolicznościach, o których mowa powyżej.

Należy przy tym brać pod uwagę specyfikę sytuacji, w której nadzorującym jest radca prawny. Mianowicie, z uwagi na wymagania prawne i etyczne stawiane radcy prawnemu stopień ryzyka zaistnienia wadliwości nadzoru (sprawowanego przez radcę prawnego) powinien być niższy, aniżeli w przypadku osób, od których nie wymaga się porównywalnych czy wręcz żadnych walorów osobowościowych. Radca prawny ma przecież dbać o zgodne z prawem działanie spółki, co dotyczy również sprawowania nadzoru, a więc można założyć, że nie powinien dopuścić do tego, ażeby w szczególności wykonywany przez niego nadzór był z

jakichś względów wadliwy. W razie zatem braku formalnego zakazu (np. art. 214 K.s.h.) radca prawny może objąć i pełnić funkcję członka rady nadzorczej, w szczególności w fundacji rodzinnej. Pełniąc tę funkcję, obowiązany jest jednak – jak zawsze – przestrzegać zasad wykonywania zawodu radcy prawnego, tj. zasady niezależności, ochrony tajemnicy zawodowej i lojalności wobec klienta, a także unikania konfliktu interesów. Komisja wskazywała już wcześniej (stanowisko z dnia 27 października 2020 r., sk-27.10.2020-zp), że możliwe jest wykonanie przez radcę prawnego będącego członkiem rady nadzorczej spółki akcyjnej na rzecz tej spółki doraźnej usługi wchodzącej w zakres pojęcia „świadczenia pomocy prawnej” z art. 6 ust. 1 u.r.p. przy założeniu, że użyte w art. 387 § 1 K.s.h. pojęcie „zatrudniony” oznacza nie każdy stosunek cywilnoprawny skutkujący wykonywaniem usługi polegającej na świadczeniu pomocy prawnej, lecz tylko taki, który charakteryzuje się trwałością i kompleksowością (tzw. stałe zlecenie na obsługę prawną) i z zastrzeżeniem, że w każdym przypadku przed podjęciem się takiej aktywności radca prawny winien rozważyć, czy nie stoją temu na przeszkodzie przepisy ustawy i KERP zakazujące podejmowania czynności zawodowych z uwagi na konflikt interesów, zagrożenie niezależności lub ryzyko naruszenia tajemnicy zawodowej.

IV. Podsumowanie

W podsumowaniu powyższych uwag Komisja stwierdza, że:

1. Radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może zostać członkiem zarządu fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki. Pełniąc tę funkcję, obowiązany jest jednak przestrzegać zasad wykonywania zawodu radcy prawnego, tj. zasady niezależności, ochrony tajemnicy zawodowej i lojalności wobec klienta, a także unikania konfliktu interesów.
2. Radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może jednocześnie prowadzić obsługę prawną fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki. Nie może to jednak prowadzić do uchybienia przez niego zasadom wykonywania zawodu radcy prawnego, tj. niezależności, ochrony tajemnicy zawodowej i lojalności wobec klienta oraz unikania konfliktu interesów.

3. Radca prawny prowadzący obsługę prawną spółki z o.o. na podstawie umowy zlecenia i wystawiający z tego tytułu faktury VAT może jednocześnie być członkiem rady nadzorczej fundacji rodzinnej będącej jedynym wspólnikiem tej spółki. Pełniąc tę funkcję, obowiązany jest jednak przestrzegać zasad wykonywania zawodu radcy prawnego, tj. zasady niezależności, ochrony tajemnicy zawodowej i lojalności wobec klienta, a także unikania konfliktu interesów.

Opracował:

r.pr. Tomasz Korpusiński

członek

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

Przewodniczący

Komisji Etyki i Wykonywania Zawodu

Krajowej Rady Radców Prawnych

r.pr. Ryszard Wilmanowicz